

про прийняття нової редакції виборчого закону, обов'язково дебатується питання кола суб'єктів висування кандидатів. При цьому потужні політичні партії наполягають на залишенні лише одного суб'єкта висування - **політичних** партій. Крім того, варто привернути увагу і даності, яка об'єктивно існує. Жоден український президент не був формально юридично висунутий тією чи іншою політичною силою, оскільки обидва висувалися виборцями; спочатку це були трудові колективи, а згодом - збори виборців. Більше того, такий спосіб висування був складовою іміджу їх виборчої кампанії. Однак часи змінюються. І вже сьогодні йдеться про реалізацію політичної реформи, метою якої є структуризація суспільства та оптимізація державної влади; тому безперечно, що політичні партії повинні стати єдиним суб'єктом висування також і на виборах Президента України. Виборець має чітко усвідомлювати, за яку політичну силу **він** голосує як на парламентських, так і на президентських виборах, а відтак - знати, чого йому чекати від керівництва держави, якщо він обирає представників однієї і тієї ж політичної сили і до парламенту, і на президентську посаду або ж голосуватиме за представників різних політичних партій або їх блоків. Правову основу для застосування саме такого підходу становить частина друга статті 36 Конституції України, якою передбачено, що саме політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. На жаль, чинне виборче законодавство не закріплює виключності політичних партій при вираженні політичної волі громадян. І наостанок. Виконання зазначених пріоритетних завдань повинно дати можливість одночасно забезпечити надзвичайно важливі суспільні завдання, забезпечити законність проведення виборів, їх легітимність, підвищити рівень довіри громадян до результатів виборів, звести до мінімуму претензії міжнародної спільноти щодо чесності, прозорості виборчих кампаній в Україні.

СИСТЕМА ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ ЧИННОГО ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З НОРМАМИ ЗАПРОПОНОВАНИХ ЗАКОНОПРОЕКТІВ

*Володимир Сущенко,
декан факультету правничих наук Національного університету
«Києво-Могилянська Академія», кандидат юридичних наук,
професор, заслужений юрист України*

Я вийшов на трибуну з такою величезною папкою, тому що хочу всім показати той матеріал, який ми підготували, взявши на себе ініціативу, і який визначив певною мірою тему мого виступу. Ви знаєте, що Інститутом виборчого права були підготовлені два законопроекти, і ми вирішили на

факультеті їх проаналізувати. Якраз до цієї конференції порівняльний аналіз був завершений, до речі, це праця наших студентів, в основному це працювали студенти. За досить короткий термін тут напрацьовано близько 700 сторінок тексту у вигляді порівняльних таблиць. Порівнянню піддано було відповідно проект Закону України «Про гарантії виборчих прав громадян», Закон України «Про вибори народних депутатів України», Закон України «Про вибори Президента України», Закон України «Про вибори депутатів місцевих Рад та сільських, селищних, міських голів» і Закон України «Про всеукраїнські та місцеві референдуми». Це постатейний аналіз, і можете собі уявити, що це буде, якщо я почну вас з цим знайомити, - наша конференція сьогодні не завершиться. Тому я хочу цю працю передати Інституту виборчого права в якості дарунка. Ви побачите в цих роботах і серйозний аналіз, і юнацький максималізм наших студентів, відсутність завершеної юридичної освіти, відсутність життєвого, політичного досвіду, - все тут видно. Я вважаю, що це дуже непогано для професійних політиків і юристів - побачити свою роботу, свою працю очима тих, хто завтра прийде на виборчі дільниці, буде голосувати, буде обирати, буде висувати кандидатів. І цей метод незалежних і непрофесійних експертів, певною мірою непрофесійних, буде корисним для тих, хто буде безпосередньо відпрацьовувати тексти проектів законів чи змін до законодавства, які будуть у подальшому прийматись.

А я своє завдання у виступі на нашій конференції бачу в тому, щоб якимось чином узагальнити той аналіз, який був проведений силами факультету, і не тільки студентами, але й викладачами, тими фахівцями, хто так чи інакше спеціалізуються в галузі виборчого права громадян України, і поділитися з вами своїми міркуваннями, своїми думками, найчастіше це будуть дискусійні моменти, і на мій погляд, буде добре, якщо це викличе дискусію, які потребують подальшого дослідження і відпрацювання.

Перше, на що я хотів би звернути увагу, це на назви цих двох законів, я маю на увазі законопроекти, які підготовлені Інститутом виборчого права. Перший з них має назву «Закон про гарантії виборчих прав громадян». Якщо звернутися до правового розуміння терміна «гарантії», то ми всі чудово розуміємо, що йдеться про те, що держава, інститути держави повинні гарантувати певними засобами реалізацію виборчих прав громадян. Але зміст цього законопроекту свідчить про те, що там зосереджені не тільки самі гарантії, тому що гарантії, якщо їх написати, то не так і багато за змістом має бути, скільки викладені процедури виборів. І, безумовно, однією з гарантій дотримання реалізації виборчого права громадянина є реалізація цих процедур в повній відповідності з текстом закону. В цьому полягає основна гарантія, на наш погляд. Тому все-таки, враховуючи зміст цих законопроектів і враховуючи те, на що вони спрямовані, є така пропозиція - у подальшому

подумати над зміною назви першого законопроекту і, можливо, назвати його «Вибори органів державної влади, Президента України та органів місцевого самоврядування в Україні». Єдине питання, як сюди вписуються референдуми, куди їх долучити... Хоча референдум - по великому раху 11 ку це теж вибір між «так» і «ні». Хоча, можливо, є сенс розтлумачити терміни на початку цього проекту законодавчого акта для того, щоб всі однаково розуміли їх. Що стосується другого законопроекту, то, можливо, є сенс назвати його «Про організацію виборчих процедур в Україні».

Одна з пропозицій. Безумовно, я підтримую і Марину Іванівну Ставнійчук, і всіх тих, хто виступав до мене, і авторів законопроектів у тому, що, мабуть, стратегічний шлях - це створення виборчого кодексу, або, можливо більш точно, кодексу законів про вибори в Україні, тобто потрібно провести кодифікацію. Кодифікація - це не тільки зібрання всього того, що є, але і напрацювання нових правових норм, які б регулювали ті відносини, в які вступають громадяни України, вступає держава. Тому я думаю, що цей процес буде досить тривалим і має мати певні перехідні етапи, оскільки неможливо в один день, в одну ніч, в один місяць зробити досконалий кодекс, який був би завтра прийнятий. Ви знаєте: такі кодекси і такі закони приймаються і оцінюються законодавцем не тільки з точки зору правового наповнення, а і з точки зору якихось політичних аспектів. Це теж має певний вплив.

Тому ми оцінюємо позитивно і сам процес кодифікації, і підготовку цих законопроектів як уніфікованих на сьогодні певною мірою нормативних актів.

Щодо позитивних елементів цих законопроектів, то я б насамперед назвав уніфікацію підходів та реалізацію загальних принципів виборчого права громадян України. До новацій цих законів, безумовно, слід віднести ті розділи, які присвячені державному реєстру виборців. Це - новація, яка повинна бути підтримана і правниками, і політиками. Це - регулювання реалізації трьох складових виборчого права України, я маю на увазі активне, пасивне і номінаційне права. Це теж досить вдала новація, і ті елементи, які викладені в законопроектах, дають підстави позитивно оцінювати їх. Я також думаю, що процес управління або організації виборчих процесів також заслуговує на увагу в цілому.

Що стосується певного негатива, який, на наш погляд, також присутній в запропонованих законопроектах, то до негативних моментів слід віднести певний механістичний підхід до об'єднання чи зводу існуючих чинних вже норм в тих законопроектах, які були запропоновані. Тобто досить часто ми можемо побачити, що просто зібрані окремі норми, не завжди відслідковується логічний зв'язок, іноді є повтори. Тобто певною мірою є технічні прогалини, але здається, що розробка такого законопроекту

не повинна зводитися до механістичного об'єднання тих правових норм, які вже існують, хоча, безумовно, не можна відкидати те позитивне, напрацьоване, що на сьогодні є в законодавстві України.

Нам здається, що треба подумати над підготовкою більш детального розділу, присвяченого врегулюванню питань відповідальності, причому як негативної, так і позитивної відповідальності, як політичної, так і юридичної, як індивідуальної, так і колективної. Ті розділи, які на сьогодні є в законопроекті, носять процесуальний характер, я би так їх назвав. Я думаю, що правники, і у першу чергу не тільки науковці, а і суддівський корпус, можуть закинути авторам створення окремого процесуального кодексу у зв'язку з реалізацією виборчого права. Мабуть, це не зовсім доцільно, тому що у кодексі можна багато зробити, а от як цими нормами користуватись? Треба думати і про те, як реалізовувати ці процедури. Тому, можливо, є сенс розробити окремі провадження щодо саме цієї категорії справ і закласти їх в процесуальні кодекси, цивільний, адміністративний. Тому що в такому контексті, в якому на сьогодні це викладено, виникають певні сумніви і питання щодо необхідності включення процесуальних норм до цих проектів. Проте в цілому треба оцінити позитивно проведену, я би сказав, титанічну роботу з підготовки цих законопроектів, і таким чином це дає поштовх і для наукової думки, і для практиків, і для законодавців працювати над тим, щоб вдосконалити наше законодавство і дійсно забезпечити, гарантувати виборчі права громадян України.

Я повністю підтримую і той проект рекомендації, який підготовлений до нашої конференції, і думаю, що результатом її стане повна реалізація в нашому демократичному суспільстві виборчих прав громадян нашої держави.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГАРАНТІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

*Ренольд Давидов,
член Центральної виборчої комісії, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України*

Шановні колеги! Шановні друзі! Я перш за все хотів би від усієї душі подякувати організаторам цього заходу, цієї конференції. Відчувається, що із створенням Інституту виборчого права ми маємо уособленого в ньому достойного фахівця. І цей фахівець підходить дуже конструктивно, на мій погляд, до вирішення питань удосконалення виборчого законодавства. Стосовно конкретних проектів: проекту закону про організаторів виборчого процесу я торкатися не буду, а висловлюся тільки стосовно проекту Закону «Про гарантії виборчих прав громадян».